

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

Наука і сучасність

Збірник наукових праць

Том 48

*Педагогіка
Філологія*

Київ – 2005

УДК – 001

ББК – 70

Наука і сучасність: Збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Том 48. – 279 с.

У збірнику вміщені наукові праці викладачів, докторантів та аспірантів, у яких висвітлюються актуальні питання з педагогічних та філологічних наук.

Збірник наукових праць затверджений постановою Президії ВАК України (Бюлетень № 5 за 1999 рік; Перелік № 2 Додатку до постанови президії ВАК України від 8 вересня 1999 р. № 01-05-9) як наукове видання щодо публікацій основного змісту дисертаційних досліджень за спеціальностями педагогічних та філологічних наук.

Свідчення Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК № 1101, вид діяльності у видавничій справі: видавнича діяльність, виготовлення видавничої продукції, засновник Міністерство освіти і науки України, дата видачі – 29.10.2002 р.

ISBN 966-584-319-6

Редакційна колегія:

- Шкіль М.І. – дійсний член АПН України, доктор фізико-математичних наук, професор (*голова*);
Дмитренко П.В. – кандидат педагогічних наук, професор (*заступник голови*);
Артемова Л.В. – доктор педагогічних наук, професор;
Бріцин М.А. – доктор філологічних наук, професор;
Гуляк А.Б. – доктор філологічних наук, професор;
Іванова Л.П. – доктор філологічних наук, професор;
Капська А.Й. – доктор педагогічних наук, професор;
Коршак Є.В. – кандидат педагогічних наук, професор;
Мацько Л.І. – дійсний член АПН України, доктор філологічних наук, професор;
Нікітіна Ф.О. – доктор філологічних наук, професор;
Романовська Ю.Ю. – кандидат філологічних наук, професор;
Сидоренко В.К. – член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук, професор;
Шпак О.Т. – доктор педагогічних наук, професор;
Ярошенко О.Г. – доктор педагогічних наук, професор;
Ковчина І.М. – кандидат педагогічних наук, доцент (*відповідальний секретар*);
Скоробогатько Н.М. – кандидат філологічних наук, доцент (*відповідальний секретар*).

ISBN 966-584-319-6

*Рекомендовано до друку Вченою радою
НПУ імені М.П. Драгоманова*

© Автори статей, 2005

© Редакційна колегія, 2005

© Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, 2005

© Логос, 2005

Карпюк І.Ю.

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВПРОВАДЖЕННЯ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО ВІДДІЛЕННЯ

З огляду на започатковані кардинальні зміни в українській вищій школі, які визначаються змістом Болонського процесу, виникла нагальна потреба в підвищенні якості освіти, її відповідності європейським нормам на основі державних стандартів. Створюються умови для мобільності студентів, відпрацьовуються механізми контролю якості навчання на університетському й громадсько-державному рівнях [1, 2].

Великого значення в умовах модернізації освіти в Україні набуває фізичне виховання.

Розвиток системи фізичного виховання визначається потребами суспільства, обумовлюється рівнем розвитку матеріального виробництва та соціальними уявленнями про мету, завдання, засоби і методи їх застосування [3].

Фізичне виховання студентів у вищому навчальному закладі є засобом впровадження фізичної культури, процесом формування загальної та професійної культури особистості сучасного спеціаліста, системи загального і гуманістичного виховання студентства, яка забезпечує розвиток його розумових, фізичних і морально-вольових якостей.

Програмне забезпечення фізичного виховання включає державну програму розвитку галузі в системі взаємозв'язків з іншими соціальними явищами: освітою, професійною і військовою діяльністю, дозвіллям різних соціальних груп населення. Прикладом такої програми є державна програма "Фізичне виховання і здоров'я нації", що прийнята в нашій країні [4, 5].

Загальний освітній рівень з фізичного виховання у вищих навчальних закладах забезпечується відповідними програмами, що мають регламентуючі стандарти щодо змісту занять, їх кількості і нормативних вимог до підготовки студентів. Зміст програмного забезпечення мусить врахувати біологічні та педагогічні закономірності керування фізичним станом організму людини в процесі фізичного виховання. Ігнорування цих закономірностей знижує ефективність педагогічного процесу, перешкоджаючи досягненню мети фізичного виховання: поліпшенню

фізичною стану, зміцненню здоров'я, зниженню захворюваності. До 90% зростає чисельність молоді, що має відхилення в стані здоров'я [6, 71]

За вимогами сьогодення навчальний процес слід побудувати як єдину функціональну систему, спрямовану на формування професійних якостей майбутнього фахівця. Таким вимогам відповідає модульне навчання, яке передбачає логічне структурування змісту навчального матеріалу [8].

Мета роботи. Обґрунтування змісту модульно-рейтингової технології навчання в фізичному вихованні студентів з відхиленнями в стані здоров'я.

Під модульна-рейтинговим навчанням розуміють таку технологію навчально-виховного процесу, яка ґрунтується на індивідуалізації і диференціації навчання, забезпечує функції здобуття знань і умінь, які стимулюють та розвивають самостійність та мобільність у процесі особистісно-орієнтованого навчання.

Мета впровадження модульно-рейтингової системи - стимулювати систематичну та самостійну роботу студентів, підвищення об'єктивності оцінювання їх знань, умінь і навичок, запровадження здорової конкуренції між студентами у навчанні, виявлення і розвиток творчих здібностей.

Технологія модульно-рейтингового навчання вимагає розподілу інформації, практичних засобів фізичної культури на певні дози, які сприяють не тільки кращому засвоєнню матеріалу навчальної програми, а й зумовлюють необхідні управління, динамічність та гнучкість процесу як для викладача, так і для студента. Викладач має більші можливості для використання різних форм і методів активізації практичної: діяльності студентів та контролю якості їх знань, умінь та навичок, а останні можуть більш раціонально розподіляти свій час і працювати ефективно впродовж усього семестру, навчального року. Позитивним є те, що студент має усі умови для проведення самоаналізу та самодіагностики з тих або інших розділів і з курсу в цілому, оцінювати свій рівень підготовки, коригувати свою теоретичну, методичну і практичну діяльність, відчувати задоволення від навчання.

Така система особливо туманна стосовно студентів першою курсу, оскільки дає змогу поступово і без стресів включатися до навчального процесу і перейти від шкільної системи навчання й контролю до системи вищого навчального закладу [9].

У зв'язку з цим та керуючись "Положенням про кредитно-модульну організацію навчального процесу" (далі - Положення), розробленим відповідно до Закону України від 23.05.1991 року № 1060-XII зі змінами та

доповненнями "Про освіту", Законом України від 17 січня 2002 року №2984-III зі змінами та доповненнями "Про вищу освіту", Постановою

Кабінету Міністрів України від 05.09.1996 року № 1074 "Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти", наказами міністра освіти і науки України від 02.06.1993 року № 161 "Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", від 23.01.2004 року № 48 "Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу", від 23.01.2004 року "Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки", у спеціальному медичному відділенні кафедри фізичного виховання НТУУ "КПІ" . запропоновано впровадити модульно-рейтингову систему організації навчального процесу з дисципліни "Фізичне виховання" для студентів всіх факультетів, на яких отримують неспеціальну фізкультурну освіту (табл. 1).

Проведення навчального процесу засновано на новій навчальній програмі, яка ґрунтується на таких основних термінах і поняттях [10, 11, 12].

Модуль - це логічно завершена частина теоретичного і практичного навчального матеріалу з окремої навчальної дисципліни, передбаченої робочою навчальною програмою, протягом відпрацювання якої здійснюється оволодіння певним навчальним об'єктом та формування певного вміння; показником навчального навантаження студента, яке необхідне для відпрацювання навчального матеріалу модуля, є кредиті обсяг навчального навантаження студента для відпрацювання навчального матеріалу модуля має бути кратним половині кредиту.

Кредит відображає кількість навчальної роботи студента, необхідної для успішного завершення навчання, і включає усі види занять (аудиторні заняття, консультації, самостійну роботу, екзамени та інші види навчальної діяльності). Загальне навчальне навантаження кредиту ("вартість кредиту") складає 36 академічних годин. Протягом навчального року для успішного завершення навчання кожен студент має відпрацювати 60 кредитів.

Таблиця 1

**Розподіл годин навчального часу
в спеціальному медичному відділенні (варіант)**

Модулі	Семестри						Всього годин
	1	2	3	4	5	6	
1. Теоретичний курс (лекції, методичні заняття, бесіди)	6	6	6	6	2	2	28
2. Практичний курс (коригувальні вправи спеціальної спрямованості)	38	14	38	14	18	8	130
3. Дихальна гімнастика	2	2	2	2	2	2	12
4. Гімнастика	4	8	4	8	4	4	32
5. Плавання	-	26	-	26	-	14	66
6. Спортивні та рухливі ігри	10	8	10	8	4	2	42
7. Оздоровчий біг, ходьба, лєтса атлетика	12	-	12	-	6	"	30
8. Професійно-прикладна фізична підготовка		8	-	8		4	20
Всього годин: під керівництвом викладача	72	72	72	72	36	36	360
самостійна робота студентів	18	18	18	18	18	18	108
разом	90	90	90	90	54	54	468

Примітки: 1. Модульних контролів чотири у кожному семестрі

2. Звітність - залік, окрім п'ятого семестру.

Змістовний модуль — це система навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові; змістовний модуль утворюється шляхом структурної декомпозиції навчального матеріалу модуля на навчальні елементи; змістовний модуль є основою для розробки фонду кваліфікаційних завдань модульного контролю.

Модульний контроль - це діагностика засвоєння студентом навчального матеріалу модуля та досягнення цілей відпрацювання модуля за допомогою фонду кваліфікаційних завдань.

Фонд кваліфікаційних завдань - це сукупність кваліфікаційних завдань, яка призначена для перевірки засвоєння змістовного модуля; кожне окреме кваліфікаційне завдання призначено для перевірки засвоєння окремого навчального елементу змістовного модуля та включає п'ять тестових завдань та ситуаційну (комплексну) задачу (табл. 2-А).

Таблиця 2

**Змістовний модуль з розділу “Гімнастика”
(варіант) (перший курс, 2 семестр, розділ 4, блок 2)**

Зміст	Номери занять
Теоретичні відомості Місце гімнастики в системі фізичного виховання. Застережні під час практичних занять Практика Техніка виконання гімнастичних вправ 1 Навчання правильної постави Розвиток гнучкості, сили, силової ранкової витривалості Методика складання та виконання гігієнічної гімнастики	5, 6, 7, 11, 13, 21, 22, 30
Всього 0 годин	8

Вивчення блоку завершується модульним контролем. Фонд кваліфікаційних завдань: складання та виконання комплексу ранкової гігієнічної гімнастики; виконання комплексу вправ на координацію; виконання двох вправ на вибір (стрибки на скакалці (кількість за хвилину), підтягування (чол.), на низькій перекладині (жінки); піднімання тулуба в сід і положення лежачи; присідання на одній нозі; згинання, розгинання рук в упорі лежачи (чол.), з колін (жінки).

Таблиця 3

**Змістовний модуль з розділу з розділу “Гімнастика” (варіант)
(другий курс, 3 семестр, розділ 4, блок 3)**

Зміст	Номери занять
Теоретичні відомості Гімнастичні вправи, як засіб, підвищення працездатності функціональних систем організму Практика Формування та вдосконалення навичок виконання гімнастичних вправ Розвиток гнучкості, координації, сили	91, 92, 111, 112
Всього годин	4

Модульний контроль. Фонд кваліфікаційних завдань: виконання комплексу вправ на координацію; стрибки на скакалці (кількість за хвилину); виконання трьох вправ на вибір (підтягування (чол.), на низькій перекладині (жінки), згинання, розгинання рук в упорі лежачи (чол.), від гімнастичної лави (чол.), згинання ніг до кута 90о у висі на гімнастичній стінці, перекочування на спину з положення упор-присяд, піднімання ніг з вихідного положення лежачи на животі).

Таблиця 4

**Змістовний модуль з розделу з розделу “Гимнастика” (варіант)
(третій курс, 5 семестр, розділ 4, блок 5)**

Зміст	Номери занять
Теоретичні відомості Оздоровчий вплив гімнастичних вправ. Гімнастичні вправи для профілактики втоми протягом дня	147, 148, 149, 150
Практика	
Вдосконалення фізичних якостей і прикладних навичок при виконанні фізичних вправ	
Розвиток сили, координації, гнучкості	
Всього годин	4

Модульний контроль. Фонд кваліфікаційних завдань: виконання комплексу вправ на координацію; підтягування (чол.), на низькій перекладині (жінки), піднімання тулуба в сід з положення лежачи.

Модульна оцінка - це сума балів (за 100-бальною шкалою), отриманих студентом у результаті виконання кваліфікаційних завдань під час модульного контролю, яка заноситься до відомості навчальної дисципліни за семестр.

Сумарна модульна оцінка - це середньоарифметична сума модульних оцінок з навчальної дисципліни за семестр; сумарна модульна оцінка формується з використанням 100-бальної шкали і заноситься до відомості навчальної дисципліни за семестр (табл. 5).

Таблиця 5

Національна шкала академічної оцінки	Шкала ECTS	Шкала навчального закладу
5 - “відмінно”	A	90-100
4 - “добре”	BC	75-89
3 - “задовільно”	DE	60-74
2 - “незадовільно” (з можливістю повторного складання)	FX	35-59
2 - “незадовільно/п” (з обов’язковим повторним курсом)	F	1-34

ECTS - європейська система зарахування кредитів.

Залікова оцінка - це оцінка, яка визначається шляхом переведення викладачем сумарної модульної оцінки, вираженої у 100-бальній шкалі, у традиційну академічну оцінку “зараховано”, “не зараховано” (табл. 6).

Таблиця 6

Національна шкала академічної оцінки	Шкала ECTS	Шкала навчального закладу
Зараховано	ABCOE	60-100
Не зараховано	PXP	1-59

Залік - це підведення підсумку засвоєння студентом навчального матеріалу певної навчальної дисципліни за семестр виключно на підставі сумарної модульної оцінки шляхом її переводу в залікову оцінку.

Академічна заборгованість - заборгованість, яка виникає після закінчення семестру на підставі отриманих студентом екзаменаційних і залікових оцінок.

Семестрова рейтингова оцінка O_{pc} - це інтегральна чисельна оцінка роботи студента, яка після закінчення семестру за сумарними модульними оцінками з навчальних дисциплін з врахуванням вагового коефіцієнта кожної дисципліни визначається за формулою

$$O_{pc} = \frac{\sum_{i=1}^n O(i) \cdot \Phi(i)}{\sum_{i=1}^n \Phi(i)},$$

де $O(i)$ – сумарна модульна оцінка з i -ї навчальної дисципліни; $\Phi(i)$, кількість годин за семестр з i -ї навчальної дисципліни, n - кількість навчальних дисциплін у семестрі.

Рейтинг студента - це порядкова позиція студента серед студентів даного курсу відповідно базового напрямку, спеціальності, факультету, яка визначена на підставі його семестрової рейтингової оцінки.

Рейтингова оцінка студента R_{oc} - це інтегральна чисельна оцінка студента, яка визначається за семестровими рейтинговими оцінками, розпочинаючи з першого семестру, за формулою:

$$R_{oc} = 0,5 (O_{pc} + R_0),$$

де R_0 - попередня рейтингова оцінка (для першого семестру $R_0 = O_{pc}$).

Загальний рейтинг студента - це порядкова позиція студента серед студентів даного курсу відповідно до базового напрямку, спеціальності курсу, факультету, яка визначається на підставі його рейтингової оцінки.

Особливо важливе організаційно-методичне значення має перший модуль, визначення якого починається з установчої лекції, на якій студентів знайомлять зі специфікою навчальної дисципліни "Фізичне виховання", модульною системою організації навчального процесу, методикою її впровадження, вимогами і критеріями оцінки знань, умінь і навичок, рівнем

соматичного здоров'я і фізичної підготовленості. У цьому модулі доцільно запланувати вхідний контроль, за допомогою якого визначається рівень підготовленості студентів до сприйняття і засвоєння нового матеріалу, рівень знань з навчального предмету, стан власного здоров'я і фізичної підготовленості.

До структури і змісту вхідного контролю входять питання, які дають можливість отримати уявлення про теоретичний та методичний рівень знань, а також стан соматичного здоров'я та фізичної підготовленості студентів згідно з вимогами Державних тестів і нормативів фізичної підготовленості населення України або для осіб з відхиленнями в етані здоров'я згідно з тестування і експрес-оцінкою передбачених програмою для цієї категорії студентів [13].

Вхідний контроль дає можливість встановити відмінність між початковим станом і тим, до якого поставлено завдання прагнути, тобто "цільовим" станом студента, а це допомагає створити індивідуальні та групові програми навчання і раціонально організувати самостійну роботу студента.

Вхідний контроль сприяє корекції режиму подальшого навчання студентів, здійснюється без їх попередження та використання ними будь-яких додаткових матеріалів. Формами вхідного контролю є:

- з теоретично-методичного розділу - співбесіда;
- з практичного розділу - проходження планового обов'язкового медичного обстеження, виконання Державних тестів фізичної підготовленості або тестів, запланованих для осіб з відхиленнями в стані здоров'я, а також рівень професійно-прикладної фізичної підготовленості.

Модульно-рейтингова технологія, крім обов'язкового блоку навчання, який здійснюється за розкладом, передбачає самостійну роботу студентів. У цьому блоці велике значення має методичне забезпечення, метою якого є не тільки навчання вміння студента складати та виконувати той чи інший комплекс вправ серії комплексів, але й уміння здійснювати ефективний самоконтроль, використовувати певні методики, які характеризують реакцію систем організму на фізичне і розумове навантаження, нести щоденник самоконтролю, аналізувати отримані результати, вносити корективи у самостійний процес фізичного виховання.

Враховуючи особливості проведення модульного контролю з фізичного виховання, кожне тестове завдання містить чотири-п'ять підсумкових тестів. Підсумкові тести виконуються виключно у вигляді фізичних вправ.

Засвоєння навчального матеріалу модуля практично реалізується обов'язковими і вибірковими елементами педагогічного контролю, які суттєво стимулюють самостійну роботу студента, дають можливість студентам вибирати шлях отримання позитивних оцінок. Базові контрольні вправи є обов'язковими для виконання, варіативні дають право вибору, виходячи із індивідуальних можливостей діагнозу, інтересів, підготовленості.

Можна припустити, що наявність варіативної частини модульного контролю буде впливати на активізацію самостійної роботи студента і забезпечить індивідуалізацію навчання. Студенти, які за діагнозом звільнені від виконання деяких контрольних нормативів, можуть за погодженням з викладачем замінити їх на інші, а в разі звільнення від практичних занять за висновком лікарської експертизи - готувати до захисту реферат.

Такий підхід повністю відповідає європейським стандартам та документам, дає можливість запропонувати студентам велику кількість форм оздоровчої фізичної культури, що є найкращою перспективою розвитку фізичного виховання у вищому навчальному закладі.

Висновки

Впровадження модульної технології підвищує ефективність педагогічного процесу, сприяє зростанню фізичної підготовленості, глибини знань про особисте здоров'я, цінності фізичної культури.

Модульна технологія забезпечує інтенсифікацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, підвищує об'єктивність контролю, логічно завершує навчання на кожному етапі вивчення дисципліни.

Модульна технологія створює умови для активізації освітянської і виховної функції навчання, сприяє реалізації особистісно-орієнтованого підходу до студентів.

Література:

1. Кремінь В.Г. Вища освіта стає обов'язковим етапом у житті людини // Освіта України. - 2002. - № 46; № 47 - С. 2.
2. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні'. - К.: Ін Юрс. 2003.-416 с.
3. Калычев В.А. Физическая культура и социальное здоровье населения. - М.: ФиС, 1998. -112 с.
4. Концепція фізичного виховання в системі освіти України. Міністерство освіти України 23.04.97. -№7/6-18
5. Цільова комплексна програма "Фізичне виховання - здоров'я нації" // Спортивна газета. – 1998. - 27, 28 листопада, 8, 10, 11, 23 грудня.
6. Круцевич Т.Ю., Петровский В.В. Физическое воспитание как социальное явление //Наука в олимпийском спорте: Спец выпуск "Спорт для всех" - К Олимпийская литература, 2001.-С. 3-15.

7. Карпюк І.Ю. Проблеми і перспективи удосконалення фізичного виховання студентів з відхиленнями в стані здоров'я // Молода спортивна наука України: 36. наук, праць. Вип. 8. У 4-х т. - Львів: Українські технології, 2004. - Т.3. - С. 152-155.
8. Малищенко В. С. Технологія модульного навчання в контексті гуманізації вищої школи. Проблеми освіти // Наук. метод. зб. / ін-т системних досліджень освіти України. - К., 1999. - Вип. 3.-С. 42-48.
9. Краснов В.П., Присяжнюк С.І., Кійко В.Й. Особливості впровадження модульно-рейтингової системи у навчальний процес з фізичного виховання в аграрних вищих навчальних закладах // Теорія і методика фізичного виховання. - 2004. - № 2. - С. 3-31.
10. Haug Guy. The Follow-Up Process to the Bologna Declaration / "Form Bologna to Prague" – Reform of Study Programmes and Structures in Germany. - Bonn, HRK, 2000. - P. 47-56 .
11. Haug Guy. Trends and Issues in Learning Structures in Higher Education in Europe. - Bonn, HRK, 2000. - 77 p.
12. Barblan A. The Sorbonne Declaration - Follow-Up and Implication: A Personal View. - Geneva: AEU / CRE, 1999. From Bologna to Prague - Reform of Study Programmes and Structures in Germany. - Bonn, HRK, 2000. - 63 p.
13. Карпюк І.Ю. Робоча програма з фізичного виховання для спеціального медичного відділення студентів НТУУ "КПІ". - К., 2000. - 40 с.

Аннотация

В работе обсуждается проблема модульно-рейтинговой технологии в физическом воспитании студентов с отклонениями в состоянии здоровья, которая позволяет приблизить оздоровительный комплекс Украины к европейским стандартам.

Кравець Ю.М.

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (МЕТОДИЧНА СПАДЩИНА О.Р.МАЗУРКЕВИЧА)

Оновлення змісту освіти в умовах національно-духовного відродження, процесів деформалізації й гуманізації в Україні сприяє виробленню принципово нових підходів до викладання літератури в школі. При цьому поширюється інтерес до вивчення надбань минулого. Щоб успішно розв'язувати складні завдання освіти, необхідні не лише пошуки нових форм роботи, але й творче переосмислення всього багатства методичних ідей, які накопичилися в теорії і практиці дореволюційної та радянської школи.

Історичний досвід, теоретичні праці минулого є цінним арсеналом педагогічних ідей, форм, методів і прийомів роботи. Проте це не означає, що всі надбання повинні бути сліпо перенесені в сучасну школу. Потрібен глибокий, всебічний аналіз творчого досвіду попередніх десятиліть. Усе